

Poznámky
z EvalCafé na téma evaluace vzdělávacích programů II:
Co dělat, než přijde dopad?

24. června 2021, 14 – 17h

Impact Hub Praha, Drtinova 557/10, 150 00 Praha 5-Smíchov, Velká konferenční místnost

V Impact Hubu se dalším EvalCafé z oblasti evaluace vzdělávání organizovaném Českou evaluační společností a Nadací České spořitelny sešlo téměř třicet účastníků a účastnic z řad evaluátorů i realizátorů z řady organizací věnujících se oblasti vzdělávání. Pro mnohé šlo o první větší odbornou akci po covidové uzavírcce a již před začátkem programu došlo k řadě vřelých setkání jak starých známých, tak i lidí, kteří se zatím viděli jen on-line.

EvalCafé zahájil Vladimír Kváča v pozici moderátora a Jakub Mareš zastupující Nadaci České spořitelny. Po představovacím kolečku účastníků jsme se bez dalších okolků pustili do průzkumu dnešního tématu, kterým bylo:

Úvod, uvítání
představení
účastníků a
průběhu akce

Co dělat, než přijde dopad? Aneb:

- Dobré dopadové evaluace ve vzdělávání mohou trvat několik let, mohou přinést silné důkazy o kvalitě pro okolí organizace, ale současně často nepřinášejí mnoho užitečných informací pro samotné další zkvalitňování vzdělávacího procesu a učení se v rámci organizace, která vzdělávací programy realizuje.
- V EvalCafé si chceme povídat alespoň o některých z následujících témat: (i) co jsou prvky vzdělávacího procesu, které podle odborné shody předznamenávají dobré efekty vzdělávání, (ii) jak tyto prvky a jevy z pohledu evaluace nejlépe sledovat a hodnotit, (iii) jak poznat, že jsme na správné cestě u intervencí směřujících na změnu systému, (iv) jak o těchto věcech nejlépe dávat užitečnou zpětnou vazbu.
- Chceme si tedy tentokrát povídat spíše o evaluaci formativní, spíše o evaluaci procesní, případně o theory-based dopadové evaluaci ve vzdělávání či o participativních aspektech toho všeho...

Pro rozproudění diskuze byly domluveny dva krátké příspěvky. Jako první představil svůj pohled

Honza Hněvkovský.

Jak pomoci realizátorům přemýšlet strategicky o intervenci a průběžně se o ní učit?

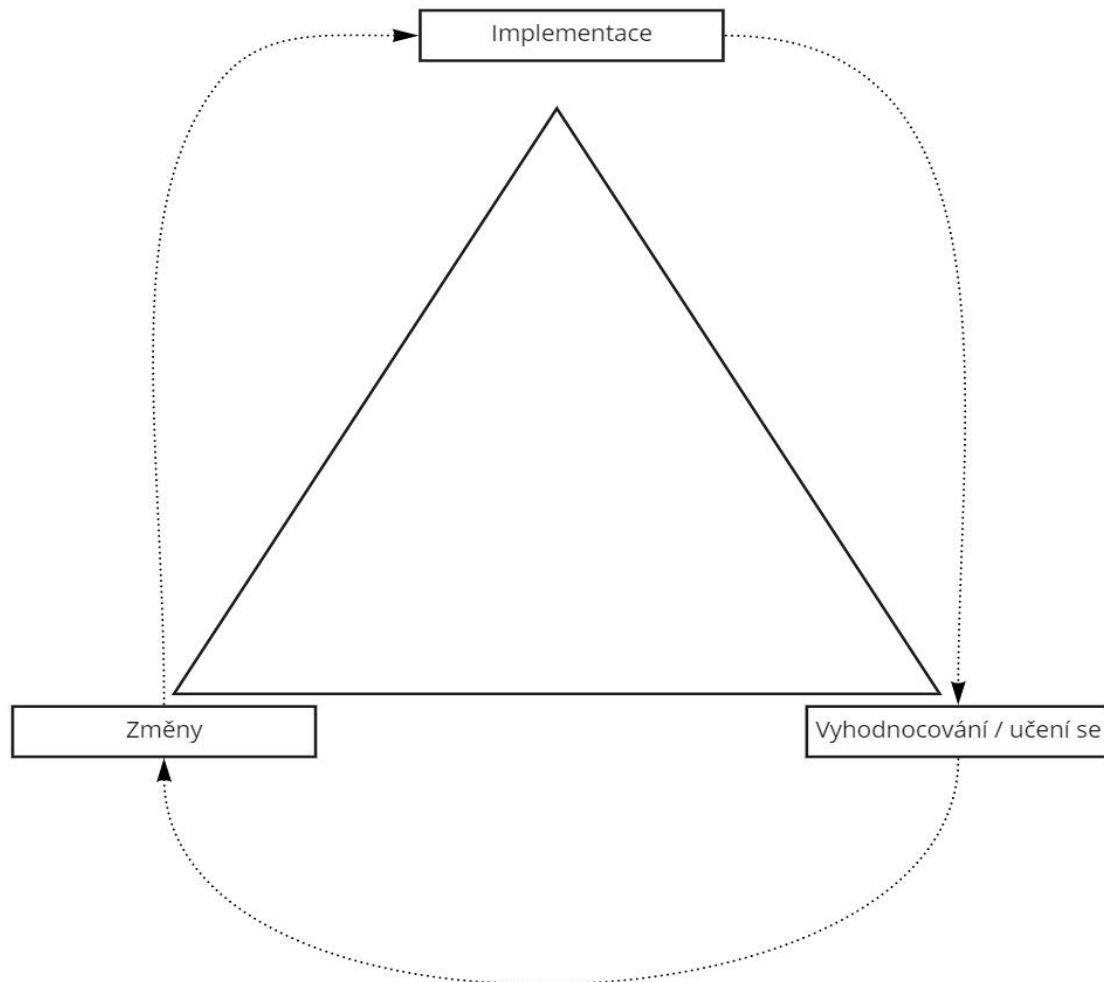
Diskutovali jsme, jaké jsou omezení kontrafaktuálních dopadových evaluací a v čem nám nejsou schopné pomoci. Zejména se jedná o to, že:

- *Ekosystémy, které se snažíme ovlivnit, jsou komplexní a nedá se dopředu nadesignovat, jak přesně naše intervence systém ovlivní.*

Jan Hněvkovský,
GovLab:
Agilní
zpětnovazební
systém

- Dopad není lineární vyústění našich intervencí, ale charakteristika dobře fungující sítě aktérů okolo tématu.
- Intervence často nejsou jasně definované a potřebují reagovat na měnící se povahu světa.
- Učení z dopadových evaluací nepřichází v čas, kdy ho realizátor potřebuje a neposkytuje potřebné vstupy pro rozhodování.

Skrze naši snahu zajistit, že strategické řízení bude živé a propojí v sobě **implementaci, vyhodnocování/učení a dělání změn na základě učení**, jsme přišli s vizuálním zobrazením, které propojuje otázku „proč věci děláme“ s tím „jak to děláme“. Neboli vizi s cíli, intervencemi až aktivitami.

Dostali jsme se do situace, kdy jsme měli dobře zachycenou intervenci, ale jak zajistit, že bude docházet k učení v čase? Proto jsme využili vyhodnocovací šablony, které skrze správně položené otázky rozvíjí strategickou debatu, která je podložena evidencí a není jen založená na intuici lidí. Společná a dobře rámovaná diskuze klíčových aktérů nad realizací je nakonec ten hlavní zdroj společného učení.

Po Honzovi se ujala slova **Markéta Nekolová** a začala obdobné myšlenky, jaké přinášel Honza na obecnější rovině, ilustrovat na konkrétní práci v práci Elixíru do škol.

Základní mise Elixíru zní: *Chceme pomoci změnit způsob výuky/vzdělávání žáků a studentů fyziky na českých školách. aby žáky i učitele hodiny fyziky více bavily, zajímaly a dávaly jim smysl. Hybatelem změny je tzv. kolegiální vzdělávání v regionálních*

**Markéta
Nekolová:
Evaluace činnosti
v Elixíru do škol**

centrech Elixíru, které umožňuje rozvoj badatelského přístupu ve výuce fyziky na školách napříč ČR. Elixíru do škol jako přirozeně učící se organizaci záleží na tom, aby svou misi naplnil. V případě nedostatků nebo problémů, které bere jako výzvu, hledá nové, lepší cesty řešení a reaguje flexibilně na měnící se podmínky. Součástí tohoto procesu je získávání zpětné vazby na všech úrovních své činnosti a od všech cílových skupin, na které působí. První roky má tato zpětná vazba v zásadě kvalitativní charakter, od roku 2018 ji doplňují také kvantitativní metody ověřování přínosu, výsledků

a dopadů činnosti Elixíru. Důležitým milníkem evaluačního procesu je pak rok 2020, ve kterém si organizace zpracovala teorii změny jako základní rámec evaluace a sledování plnění meziročních, střednědobých i dlouhodobých strategických cílů.

EVALUACE V ELIXÍRU

Elixír do škol, z. ú.

Markéta Nekolová

ELIXÍR
DO ŠKOL

O ELIXÍRU ...

Mise

- Změnit způsob výuky žáků (fyziky) na českých školách – badatelsky orientovaná výuka

Jak?

- Kolegiální vzdělávání učitelů v centrech
- Spolupráce s aktéry vzdělávacího systému

Kdo?

- Tým motivovaných nadšenců
- Přirozeně se učící organizace

POČÁTKY EVALUACE

(Intuitivní) kvalitativní zpětná vazba – nesystematická, ale pro tento typ (inovačního) projektu hodnotná!

Rozvoj center a početní základny učitelů

- Start kvantitativních šetření - učitelé a jejich žáci
- Zapojení interní evaluátorky

Evaluace v Elixíru = reflexe činnosti (úroveň 1), přínosu v oblasti znalostí, dovedností a změny postojů (úroveň 2) a změny chování (úroveň 3)

- Snaha o postupnou systematizaci evaluace

TEORIE ZMĚNY

Nadace ČS a požadavek teorie změny (ToC) Elixíru (2020)

Přínos ToC

- Nastavení a prioritizace strategických i krátko/střednědobých cílů
- Strukturace aktivit, partnerství a vztahů mezi nimi a cíli
- Nastavení indikátorů krátkodobých a dlouhodobých výsledků/dopadů – identifikace chybějících evaluačních dat

Roční aktualizace ToC – reflexe činnosti a směřování organizace i evaluace

ZÁVĚR

Byl to náročný, ale užitečný proces...

Sbíráme hodně informací...nutné ověřovat a zvažovat jejich potřebnost.

Potřeba se i nadále zabývat hlavně samotnou cestou a lidmi, kteří se na ní objevují, než cíli, které se v průběhu cesty nezdědky změní.

Diskuze s Janem Hněvkovským

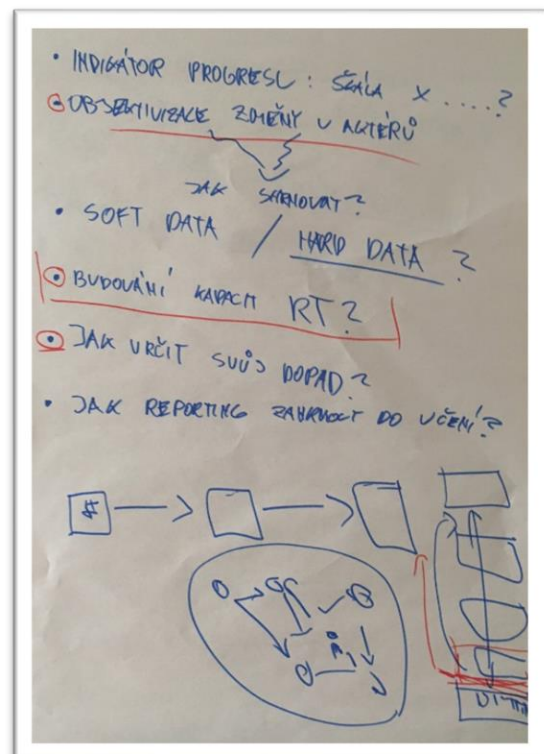
Následovala dlouhá přestávka na kávu, kde si všichni užívali možnosti soukromé i odborné lehké konverzace, což jsou důležité věci, pro které se velmi špatně vytváří prostředí v rámci on-line událostí. Bylo cítit, že potřeby v této oblasti jsou opravdu dlouho neuspokojované,

Následně jsme se přeci jen rozdělili do dvou podobně velkých skupin

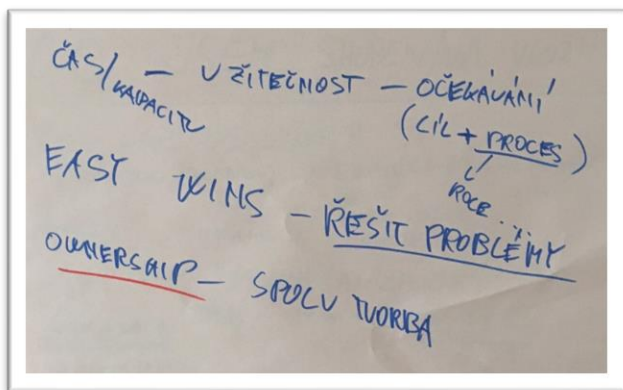
(a pro některé bylo rozhodování opravdu těžké), abychom mohli témata přinesená Markétou a Honzou diskutovat hlouběji.

V rámci skupiny s Honzou se debata věnovala překlenování určitého často rozporu mezi pocíťovanou potřebou prokazovat jasný a čistý dopad svých aktivit a pocíťovanou velkou užitečností přístupu vysvětlovaného Honzou, který zdůrazňuje rychlé učení se.

Zazněly argumenty, že určit vlastní dopad v současném komplexním světě často spolehlivě s rozumnými náklady nejde a dává proto smysl akcentovat takové evaluační mechanismy, které co nejvíce podporují učení se, protože organizace, která

je schopná vnímat své okolí a učit se z toho, se bude blížit maximalizaci svého dopadu (i když ho třeba neumí přesně vyčíslit).

Mluvílo se o důležitosti propojování evaluační činnosti s prací samotných realizátorů na front-line, kdy je skvělé, pokud sami výkonní pracovníci vyhodnocují svoji činnost a výkon práce a její hodnocení tak není tolik oddělen. Pochopitelně je třeba takový tým podpořit a vhodně vést, evaluátor se tak může posunout z pozice odloučeného specialisty spíše do pozice člena týmu, který faciliteuje učení se na straně dalších členů týmu. Pro podobné reflexivní techniky však jsou často

malé kapacity (pocítované v rovině „máme moc práce, tak se přeci nemůžeme zdržovat tím, že si o ní budeme povídat“ a také časté obavy. Postupné budování důvěry a učení se učícímu se procesu v malých a bezpečných krůčcích bylo zmiňováno jako vhodné řešení.

Diskutovala se také rovina, jak se vyvarovat toho, aby podobná sebeevaluace nesklouzla jen k intuitivnímu hodnocení a zachovala si i rigoróznější úroveň.

Honza se nabízí k jakékoliv další diskuzi.

Jan Hněvkovský

 jan@govlab.cz

 +420 603 507 733

Z workshopu s Markétou Nekolovou vyplynulo, že sdílení zkušeností (úspěchů i neúspěchů) a vzájemné učení je hodně potřebné. Sdílení lze uplatnit i přímo v evaluacích (nebo i plánování a realizaci projektů) – může jít o společné evaluační týmy z organizací řešících podobnou problematiku nebo vzájemný mentoring, ale také o sdílení technik a softwarů pro průzkumy (místo jejich nákupu nebo využití externích expertů). Pomoc formou mentoringu nabízí i ČES, ale také v rámci Evaluačního minima lze řešit konkrétní projekty a jejich evaluace. Za důležitou byla označena také potřeba vytvořit funkční teorii změny – jak pro

pochopení kauzalit ze strany projektového týmu, tak pro vnější prezentaci (a hodnocení) projektů.

I zde pomáhá vnější pohled (názor kolegů, mentoring), protože může odhalit některé mezery, duplicity nebo nesrozumitelnosti. Vedou všechny aktivity k cílům? Není potřeba ještě něco? Co je skutečným cílem? Které výstupy (nebo postupy) jsou opravdu důležité? Jaké odpovědi v evaluacích nás opravdu zajímají? Víme, zda náš projekt baví učitele a žáky? Jak je zajištěna/posilována/zjišťována motivace aktérů?

Diskutována byla také potřeba zapojení všech aktérů do evaluací – tedy nejen přímo zapojených učitelů, ale na jedné straně také vedení škol a na straně druhé hlavně konečných cílových skupin – dětí a jejich rodin. A nebo také MŠMT, pokud chceme přispět k systémové změně. Hodně pomáhá podpora/spolupráce donorů a regionů.

A samozřejmě je podstatná i zpětná vazba. Jak jsme využili výsledky evaluací? Umíme „prodat“ výsledky našich projektů?

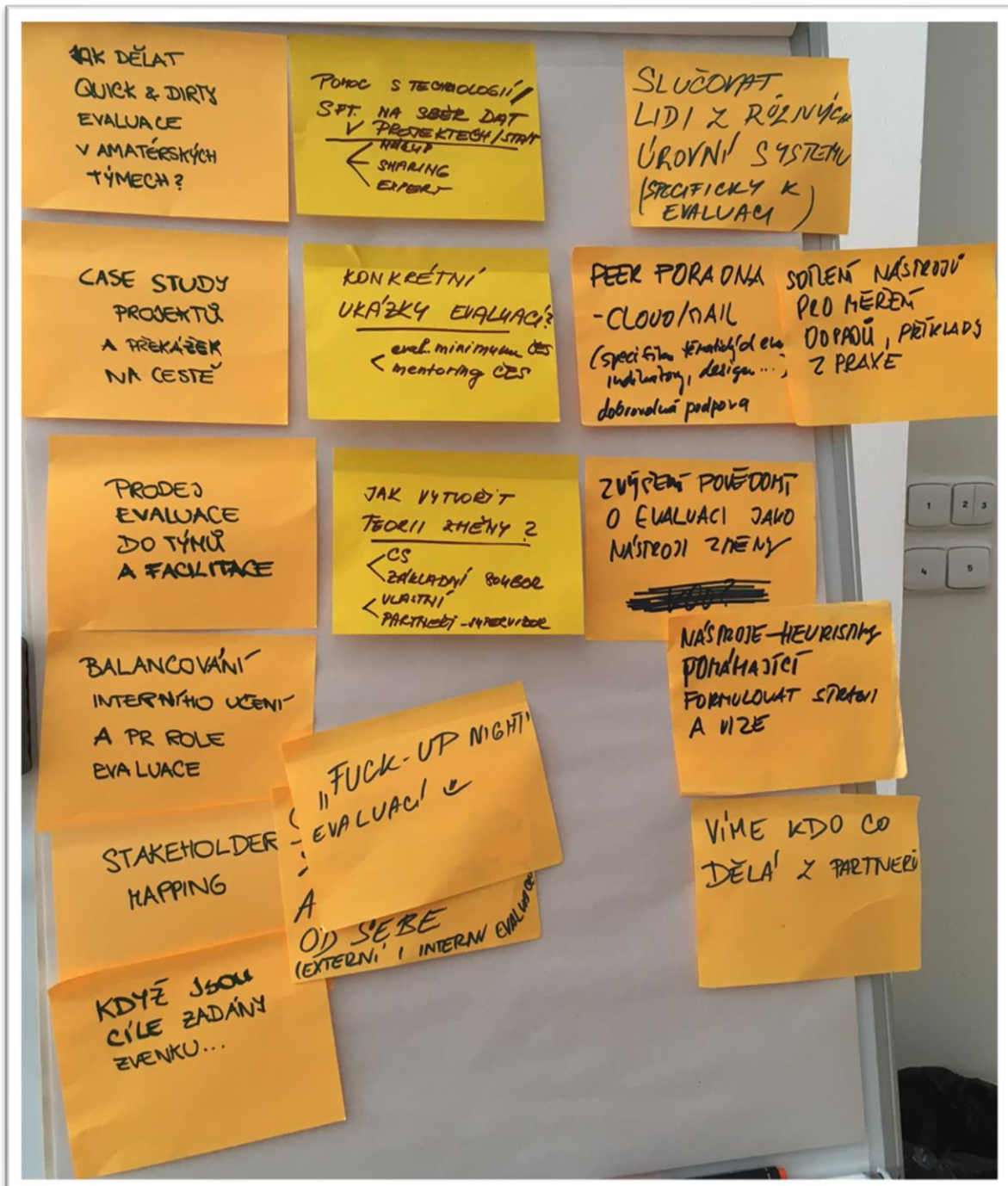

www.elixirdoskol.cz/
elixir@elixirdoskol.cz
info@evaluuuj.cz

Krátký workshop
na téma „co dál“

Po shrnutí obou samostatných diskuzí Vláďa Kváča připomněl zjevnou chuť evaluační a vzdělávací komunity se k tématu hodnocení vzdělávacích intervencí scházet, což bylo patrné jak u dubnového on-line EvalCafé, tak i ze zapálených diskuzí nyní. A protože existuje i určitá ochota na straně organizátorů se něčemu podobnému dále věnovat, strávili jsme zbytek času přemýšlením o tom, kdo má jaký zájem, kdo má jaké potřeby a kdo s čím může přispět.

Pojmenovaných potřeb a zajímavých nápadů, čemu se věnovat příště, se sešlo mnoho. Některé jsou realizovatelné ve formátu EvalCafé, jiné třeba dospějí do jiného formátu spolupráce.

Na závěr jsme se ještě zeptali účastníků, co jsou ochotni do dalšího podobného setkávání se vložit. A dobrou zprávou je, že kromě ochoty věnovat vlastní čas účasti, máme i nabídky pomoci s organizací, nabídky prostor i nabídky konzultací. Máme zaznamenáno a určitě se nabídek bude snažit využít :-).

**A co tedy
bude dál?**

Jak jsme avizovali, rádi bychom další podobné (nebo zase trochu jiné?) setkání zorganizovali zase na podzim – v září nebo říjnu 2021. Pokusíme se pokrýt nějaké s navržených oblastí a uvidíme, kam se to celé bude vyvíjet. Během prázdnin bychom rádi přinesli předběžné informace, abyste si mohli rezervovat čas.

Za organizátory červnového EduEvalCafé

Vladimír Kváča

725 56 36 36

vladimir.kvaca@gmail.com

<https://czecheval.cz/>

<https://www.nadacecs.cz/>